

Apalo kokmateriālu kvalitātes prasības.

Skujkoku mietu kvalitātes prasības

IEVADS

Dokumenta mērķis ir definēt konkrēta apaļo kokmateriālu produkta - priedes un egles mietu - kvalitātes prasības.

1. Darbības lauks

Dokumentā aprakstītās prasības ir saistošas apaļo kokmateriālu produkta sagatavošanā, uzmērīšanā un kvalitātes vērtēšanā.

2. Normatīvās norādes

Apaļo kokmateriālu kvalitātes prasības izstrādātas, ievērojot Latvijas Republikā spēkā esošos normatīvos aktus apaļo kokmateriālu uzmērīšanā, tajā skaitā spēkā esošās aktuālās Latvijas valsts standartu prasības.

3. Terminu un definīcijas

Šo dokumentu lietojot, izmantojami šādi termini un definīcijas:

3.1

darba cilindrs

iedomāts cilindrs ar caurmēru, kas vienāds ar kokmateriāla tievgaļa caurmēru, kas samazināts par 1 cm.

3.2

zars

koksnē ieslēgta zara daļa.

3.3

vesels zars

zars bez trapes pazīmēm.

3.4

raukums

pakāpenisks stumbra caurmēra samazinājums visā tā augstumā vai apaļkoksnes caurmēra samazinājums visā garumā.

3.5

līkumainība

apaļā kokmateriāla garenass novirze no taisnas līnijas.

3.6

vienpusīgā līkumainība

līkumainība tikai ar vienu izliekumu.

3.7

daudzpūsīgā līkumainība

līkumainība, kuru raksturo divi vai vairāki izliekumi.

3.8

saussāns

apaļam kokmateriālam vai augošam stumbram atmirusi stumbra daļa.

3.9**kodola sēņu bojājumi**

sēņu vai baktēriju infekcijas bojājumi, kas attīstās tikai augošiem kokiem, inficējot caur saknēm, nolūzušiem zariem un sānu virsmas bojājumiem.

3.10**kodola trupe, t.sk. dobums**

sēņu attīstības stadija, kad koksnei izmainās krāsojums un samazinās mehāniskās īpašības.

3.11**aplievas sēņu bojājumi**

sēņu infekcijas bojājumi, kas attīstās no kokmateriāla ārējās virsmas nokaltušiem un/vai ilgstoši uzglabātajiem apaļajiem kokmateriāliem.

3.12**aplievas zilējums**

sēņu radīts iekrāsojums, tonim izmainoties no gaiši zila līdz melnam.

3.13**aplievas trupe**

sēņu attīstības stadija, kad koksnei izmainās krāsojums un samazinās tās mehāniskās īpašības.

3.14**kukaiņu kāpuru bojājumi**

kāpura radīts tuneļa veida caurums vai iedobums kokmateriālā.

3.15**mehāniskie bojājumi**

dažāda veida mehāniskie bojājumi kokmateriāla gala vai sānu virsmā, kas skar koksni.

3.16**apogļojums**

no zibens vai ugunī daļēji apdegusi koksne.

4. Vispārīgi

- (1) Kokmateriāls ir jāsagatavo no dzīvās stumbra daļas (stumbra daļu uzskata par dzīvu, ja vairāk nekā 50% no stumbra šķēsgriezuma laukuma notiek barības vielu pārnese).
- (2) Kvalitātes noteikšanā jāvērtē kokmateriāla redzamā daļa.
- (3) Brāķētiem kokmateriāliem ir jāuzrāda atbilstošs iemesls, kas norādīts brāķu klasifikatorā.
- (4) Ja tehniski iespējams, tad kokmateriāliem, kas neatbilst augstākajai šķirai, vajadzētu uzrādīt šķiras pazemināšanas iemeslu.
- (5) Apaļo kokmateriālu kvalitāte jāvērtē atsevišķi katram īsklucim vai virpošanas cilindram (par īskluci un virpošanas cilindru tiek uzskatīta $\frac{1}{2}$ kokmateriāla garuma, ja pasūtījumā nav noteikts citādāk). Tas attiecas tikai uz koksnes vainu "līkumainība".
- (6) Nogriežņa virpošanas cilindra diametrs nedrīkst būt mazāks par tievgaļa caurmēru, kas samazināts par 2 cm.

5. Redukcija**5.1. Redukcijas vispārīgie nosacījumi**

- (1) Redukcija ir tilpuma samazinājums, kuru jāveic gadījumā, ja, samazinot kokmateriāla garumu vai caurmēru, novērš tā izbrāķēšanu un/vai kvalitātes šķiras samazinājumu.

- (2) Tilpuma redukcija netiek veikta, ja kokmateriālu uzmērīšanā izmanto grupveida metodi.
- (3) Ja ir iespējams veikt garuma un caurmēra redukciju, tad jāizvēlas tas redukcijas veids, kas, novēršot vainu, dod mazāko tilpuma samazinājumu.
- (4) Tilpuma redukciju veic, pamatojoties uz vainām, kuras ietekmē darba cilindru vai kokmateriāla gala plakni.
- (5) Garuma redukciju aprēķina, ņemot vērā visu kokmateriāla garumu, un izsaka veselos decimetros.
- (6) Garuma redukcijas solis ir atbilstošs kokmateriāla garuma gradācijai, kas noteikta uzmērīšanas pasūtījumā.
- (7) Vainu robežvērtības un reducējamie lielumi apkopoti 1. tabulā (skat. 7. punktu).

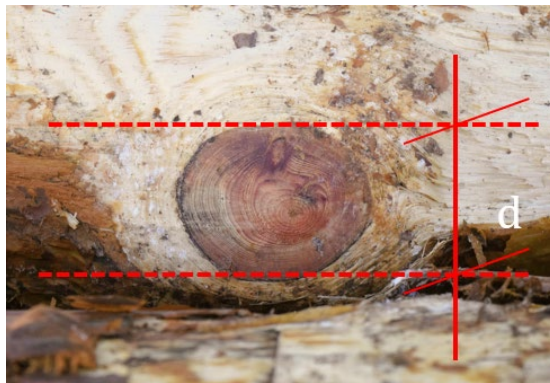
5.2. Redukcijas maksimālās vērtības

- (1) Maksimālais garuma redukcijas lielums katrā galā ir 12 dm, bet, ja redukcija ir vienā pusē, tad maksimālais garuma redukcijas lielums ir 24 dm.
- (2) Apaļajiem kokmateriāliem, kuriem ir mehāniskie bojājumi gala virsmā, ir jāveic garuma redukcija līdz nākamajam nominālajam (apmaksas) garumam.
- (3) Apaļajiem kokmateriāliem ar gāšanas vai sagarumošanas plaisām jāveic garuma redukcija vismaz 6 dm.
- (4) Maksimālā caurmēra redukcija pieļaujama līdz minimālajam pieļaujamam caurmēram.
- (5) Caurmēra redukcija veicama ja ir šādas koksnes vainas:
 - a) mehāniskie bojājumi;
 - b) saussāns.

6. Koksnes vainu uzmērīšana, vērtēšana

6.1. Zari

6.1.1. Vesels zars

1. attēls. Vesels zars

6.1.1.1. Zara caurmērs

Uzmēra lielākā zara caurmēru d tā šaurākajā vietā bez mizas. Veselam zaram caurmēru uzmēra starp zara vistumšākā ārējā gadskārtas gredzena ārējām malām.

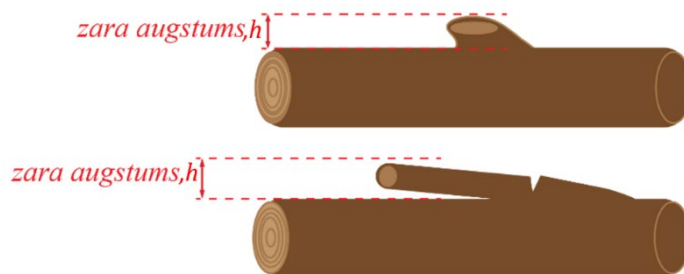

2. attēls. Zara caurmērs.

6.1.1.2. Zara augstums

Zara augstums tiek mērīts perpendikulāri kokmateriāla sānu virsmai virs mizas. Aizlauzts klāt palicis zars netiek ierēķināts zara stumbeņa garumā. Zaru uzskata par aizlauztu, ja tas pie liekšanas izrāda mazāku pretestību.

Vērtē attālumu no kokmateriāla sānu virsmas/ saauguma valnīša līdz zara augstākajam punktam perpendikulāri kokmateriāla sānu virsmai.

3. attēls. Zara augstums.

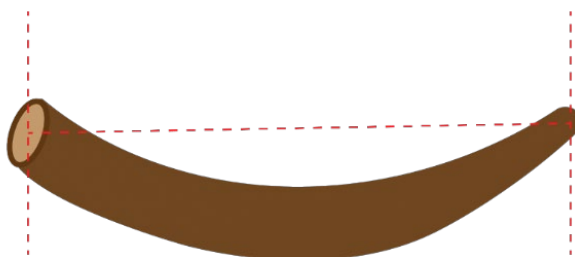
6.2. Stumbra formas vainas

6.2.1. Raukums

Raukuma aprēķins tiek veikts atbilstoši LVS 82 noteiktajām prasībām.

6.2.2. Vienpusīgā līkumainība

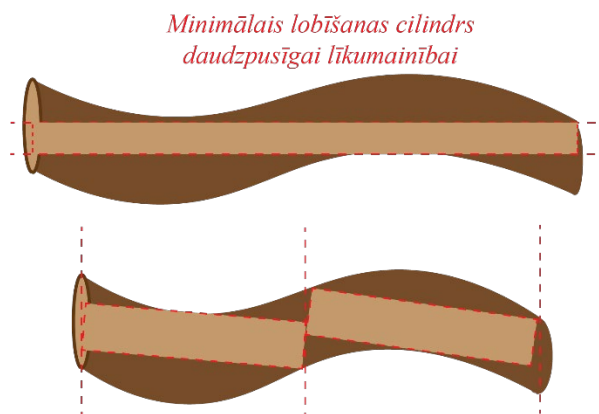
Vērtē, vai līnija, kas savieno tievgaļa un resgaļa caurmēra viduspunktus, iziet/neiziet ārpus kokmateriāla sānu virsmas.

4. attēls. Vienpusīgā līkumainība.

6.2.3. Daudzpusīgā līkumainība

Vērtē minimālo virpošanas cilindra diametru atkarībā no pircēju un pārdevēju vienošanās.

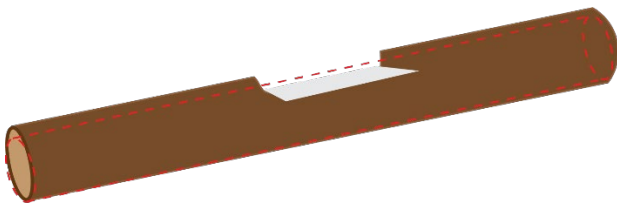

5. attēls. Daudzpusīgā līkumainība.

6.3. Koksnes uzbūves vainas

6.3.1. Saussāns

Vērtē, vai saussāns skar vai neskar darba cilindru.

a)

b)

6. attēls. Saussāns.

6.4. Sēņu bojājumi

6.4.1. Kodola trupe, t.sk. dobums

Vērtē vainas sastopamību.

7. attēls. Kodola trupe.

6.4.2. Aplievas zilējums

Uzmēra vainas dziļumu kokmateriālu gala un sānu virsmā.

a)

b)

8. attēls. Aplievas zilējums.

6.4.3. Aplievas trupe

Vērtē vainas sastopamību.

6.5. Kukaiņu kāpuru bojājumi

Vērtē vainas dziļumu koksne.

a)

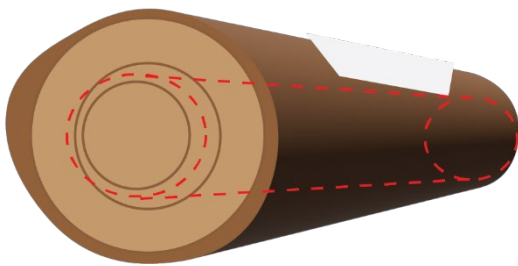

b)

9. attēls. Kukaiņu kāpuru bojājumi

6.6. Mehāniskie bojājumi

Vērtē vainas ietekmi uz kokmateriāla darba cilindru.

a) Mehānisko bojājumu ietekme uz darba cilindru

b) Mehāniskie bojājumi sānu plaknē

10.attēls. Mehāniskie bojājumi.

6.6.1. Mehāniskie bojājumi. Harvesteru rullīšu iespaidumi

11.attēls. Harvestera rullīšu iespiedums.

6.6.2. Apogļojums

Vērtē vainas sastopamību.

12.attēls. Apogļojums.

7. Koksnes vainu robežvērtības un reducējamie lielumi

1. tabula. Koksnes vainu robežvērtības un reducējamie lielumi priedes un egles mietiem

Vainas definīcijas	Vainas nosaukums	Maksimāli pieļaujamās koksnes vainas	Vainas vērtēšana	Redukcija
3.3.	Vesels zars Zara d sākot no 1.0 cm.	Zara H līdz 4,0 cm.	6.1.1.	Nav
3.4.	Raukums	Līdz 1,2 cm/1 m.	6.2.1.	Nav
3.6.	Vienpusīgā līkumainība	Līnija, kas savieno tievgaļa un resgaļa caurmēra viduspunktus, nedrīkst iziet ārpus kokmateriālu sānu virsmas. Izbrāķē, ja neatbilst abi nogriežņi. Līdz 3 m garumam vērtē kā veselu nogriezni.	6.2.2.	Nav
3.7.	Daudzpusīgā līkumainība	Pieļauj virpošanas cilindra ietvaros. Izbrāķē, ja neatbilst abi nogriežņi.	6.2.3.	Nav
3.8.	Saussāns	Pieļauj ārpus kokmateriāla darba cilindra.	6.3.1.	C
3.10.	Kodola trupe, t. sk. dobums	Nepieļauj.	6.4.1.	Nav
3.12.	Aplievas zilējums	Pieļauj dziļumā līdz 3 mm.	6.4.2.	Nav
3.13.	Aplievas trupe	Nepieļauj.	6.4.3.	Nav
3.14.	Kukaiņu kāpuru bojājumi	Pieļauj dziļumā līdz 3 mm.	6.5.	Nav
3.15.	Mehāniskie bojājumi	Pieļauj ārpus kokmateriāla darba cilindra.	6.6.	C
	Mehāniskie bojājumi – harvestera padēvējveltnīša iespaidumi	Visā sortimenta garumā pieļauj iespaidumus līdz 8 mm dziļumā koksnes sānu virsmā.	6.6.1.	Nav
3.16.	Apogļojums	Nepieļauj.	6.6.2.	Nav
Apzīmējumi: Nav – redukciju neveic; C – caurmēra redukcija; d – caurmērs; H – augstums.				